

*Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog
en de staat van beleg in Nederland*

(Oorlogswet voor Nederland)

*Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de
Oorlogswet voor Nederland*

MEMORIE VAN ANTWOORD
(Ingezonden bij brief van 22 maart 1963)

Nr. 10

(De vroegere stukken zijn gedrukt in de zittingen
1955—1956 en 1959—1960)

Op 16 februari 1956 werd het voorlopig verslag over het ontwerp-Oorlogswet voor Nederland uitgebracht.

Hoewel uit het voorlopig verslag bleek, dat men zich vrij algemeen met de opzet en de strekking van het wetsontwerp kon verenigen, bleef niettemin de memorie van antwoord uit.

De reden daarvan was de vraag of voor de onderhavige materie een wet of een rijkswet werd gevorderd. Deze vraag, welke blijkens het voorlopig verslag voorshands vele en vele andere leden verdeeld hield, bleek ook in het overleg tussen de Nederlandse regering en de regeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen tot moeilijkheden aanleiding te geven.

In afwachting van de ontwikkeling van dit overleg was beantwoording van de hieromtrent in het voorlopig verslag gestelde vragen niet mogelijk. Inmiddels heeft evenwel bedoeld overleg tot zodanig resultaat geleid, dat de behandeling van het wetsontwerp in de vorm waarin het is ingediend met instemming van de regeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen verdere voortgang kan vinden. De ondergetekenden willen daarvoor gaarne op deze plaats van hun erkentelijkheid doen blijken.

Voor wat betreft de zaak zelf, welke oorzaak is geweest van een inderdaad langdurige vertraging der parlementaire behandeling mogen de ondergetekenden het volgende opmerken. Een regeling voor Nederland van de materie, waarover de oorlogswet handelt, zal aanmerkelijk dienen te verschillen van een voor Suriname of voor de Nederlandse Antillen.

Daarbij is het wellicht dienstig er allereerst op te wijzen, dat deze materie betrekking heeft op de onderlinge verhoudingen van het militaire apparaat en militaire gezaghebbers enerzijds en de burgerlijke autoriteiten anderzijds. Dat deze verhoudingen in Nederland in het licht van de ministeriële verantwoordelijkheden anders en minder gecompliceerd liggen dan in Suriname en de Nederlandse Antillen is duidelijk en vloeit voort uit de algemene positie van de landen binnen het Koninkrijk.

De ministers die verantwoordelijk zijn voor de uitoefening van bevoegdheden door het burgerlijke, respectievelijk door het militair gezag in Nederland, behoren tot hetzelfde kabinet, terwijl het militair gezag in Suriname en in de Nederlandse Antillen buiten de verantwoordelijkheid van de ministers van die landen valt. Immers de minister van defensie is lid, zowel van de ministerraad van het Koninkrijk als van de Nederlandse ministerraad, maar niet van de Surinaamse en Antilliaanse. Dat de staat van oorlog en/of staat van beleg voor alle delen van het Koninkrijk uniform en volledig bij rijkswet zou moeten worden geregeld, volgt trouwens ook niet uit artikel 34 van het Statuut, in verband met de artikelen 202 en 203 van de Nederlandse Grondwet en de artikelen 128 en 129, respectievelijk 137 en 138, van de staatsregeling van Suriname, respectievelijk van de Nederlandse Antillen.

Artikel 34 heeft geen exclusief karakter.

Dit blijkt onder meer uit de gemeenschappelijke toelichting op dat artikel en uit het feit, dat in de staatsregelingen van Suriname en de Nederlandse Antillen ook na de aanpassing daarvan aan het Statuut tweeërlei mogelijkheid van staat van oorlog en van beleg wordt onderscheiden: namelijk een staat van oorlog/beleg, welke ter bescherming van koninkrijksbe-

langen kan worden afgekondigd door de Koning als hoofd van het Koninkrijk en een staat van oorlog/beleg af te kondigen door de Gouverneur als vertegenwoordiger van het hoofd van de (Surinaamse/Antilliaanse) regering, waarvan de modaliteit bij landsverordening wordt geregeld.

Artikel 34 beoogt de rechten van de regering en de wetgever van het Koninkrijk met betrekking tot de uitzonderings-toestanden vast te leggen voor de gevallen, waarin sprake is van de aantasting van koninkrijksbelangen. Niet wordt daarin beoogd de rechten van de regeringen en wetgevers van Suriname en de Nederlandse Antillen te beperken.

Aangezien artikel 34, zoals hiervoren opgemerkt, geen exclusief karakter heeft en er ook overigens tussen dit artikel en de artikelen 202 en 203 der Grondwet geen strijd bestaat, hebben laatstbedoelde grondwetsartikelen hun gelding behouden en kan een oorlogswet, welke alléén voor Nederland geldt, daarop worden gebaseerd. Anderzijds kan worden erkend, dat op deze wijze geen uitvoering wordt gegeven aan artikel 34 van het Statuut en dat met name niet een oorlogswet tot stand komt, geldende voor het gehele Koninkrijk en aldus de gelijkheid van de landen tot uitdrukking brengend in de vorm van de wetgeving. De ondergetekenden hebben de bereidheid uitgesproken een zodanige uitvoering van artikel 34 van het Statuut te zullen bevorderen. Daarbij zal de verhouding tussen de daaruit voortvloeiende rijkswet en de aan de orde zijnde oorlogswet nader kunnen worden geregeld overeenkomstig hetgeen hierboven met betrekking tot de artikelen 202 en 203 van de Grondwet en artikel 34 van het Statuut is opgemerkt.

Ten slotte merken de ondergetekenden op, dat in vorenstaande gedachtengang, waaromtrent overeenstemming bestaat tussen de regeringen van de drie landen van het Koninkrijk, de vraag of artikel 14, lid 3 van het Statuut, op grond waarvan regeling van Koninkrijksaangelegenheden, welke niet gelden voor Suriname en de Nederlandse Antillen bij gewone wet kunnen worden vastgesteld, toepassing kan vinden met betrekking tot artikel 34 van het Statuut niet behoeft te worden beantwoord.

In de memorie van toelichting onder „Doel van de wet” werd gesteld, dat het niet de bedoeling van de nieuwe wet is om een wettelijke grondslag tot stand te brengen voor de totale nationale verdediging doch om het voor het militaire apparaat mogelijk te maken in tijd van nood zijn taak te volbrengen.

De ondergetekenden zijn van oordeel, dat niet gestreefd moet worden naar een codificatie van de wettelijke grondslagen voor de totale nationale verdediging en zij meenden de Staten-Generaal hierover niet in het ongewisse te moeten laten. De moeilijke materie van de totale nationale verdediging is zo veelomvattend, dat het alleen al op praktische gronden thans niet mogelijk leek deze in één wet samen te vatten. Wel moeten uiteraard de afzonderlijke wetten op elkaar zijn afgestemd, doch dit zal ongetwijfeld kunnen worden bereikt door intensief overleg tussen de betrokken ministers.

Eerst als het gehele complex van noodwetten tot stand zou zijn gebracht, zou overwogen kunnen worden of het totstandbrengen van een wet voor de totale nationale verdediging gewenst is.

Verhouding tussen de bevoegdheden van burgerlijk en militair gezag (Hoofdstukken II en III)

Met voldoening lazen de ondergetekenden, dat vele leden van mening zijn, dat de verdeling tussen de bevoegdheden van het burgerlijk en het militair gezag juist getroffen is, en met deze leden zijn zij van mening, dat niettemin in de praktijk slechts een goede samenwerking tussen de bevoegde instanties op basis van het nationale belang tot een goed resultaat kan leiden.

Bij het vaststellen van de instructie voor het militair gezag zal hiermede dan ook ernstig rekening worden gehouden. Verwachtende, dat het in tijden van nood niet aan bereidheid tot samenwerking in het nationale belang zal ontbreken, menen de ondergetekenden dan ook, dat er geen aanleiding

bestaat tot de in het voorlopig verslag naar voren komende twijfel aan een goede samenwerking tussen het burgerlijk en het militair gezag. Zulks temeer omdat in het wetsontwerp juist bevoegdheden voor tweeërlei instanties zijn gecreëerd om het voor het militair gezag mogelijk te maken zich primair aan zijn militaire taak te kunnen wijden zonder dat het zich anders dan in geval van strikte noodzaak op het terrein van de burgerlijke bestuursorganisatie behoeft te begeven.

Zowel tijdens de eerste als tijdens de tweede wereldoorlog was reeds de ervaring opgedaan, dat onder dezelfde bijzondere omstandigheden ook voor de bestuursorganisatie bijzondere bevoegdheden nodig zijn. Wettelijk was dit toentertijd niet voorzien, hetgeen tot gevolg had, dat het militair gezag op grond van zijn bevoegdheden maatregelen moest treffen terwille en ten behoeve van de burgerlijke bestuursorganisatie. Door het creëren van bijzondere bevoegdheden voor het burgerlijk gezag menen de ondergetekenden een einde aan deze onjuiste situatie te kunnen maken en tevens de taak van het militair gezag te verlichten.

Het feit, dat in de memorie van toelichting met enige nadruk de aandacht wordt gevestigd op de taak van het militaire apparaat vloeit voort uit de omstandigheid, dat het ontwerp in de plaats moet treden van de sterk verouderde wet van 1899. Naar het oordeel van de ondergetekenden behoeften de paragrafen betreffende de bevoegdheden van het burgerlijk gezag veel minder toelichting omdat deze reeds in de memorie van toelichting bij de meer recente Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag besproken zijn.

Zij delen, zoals boven reeds gezegd, de mening van vele andere leden dat een geheel juiste toepassing van de wet weliswaar vele moeilijkheden met zich zal brengen, doch delen niet de vrees dat het burgerlijk gezag te spoedig onder leiding van het militair gezag zal komen te staan. De regering zal de haar ten dienste staande middelen gebruiken om een nauwe samenwerking tussen het burgerlijk en het militair gezag tot stand te brengen.

Wel is in de wet de mogelijkheid voor het militair gezag geschapen om, wanneer de militaire situatie zulks vereist, regelingen van burgerlijke bestuursorganen, welke de uitvoering van de militaire taak in de gegeven situatie belemmeren, in te trekken, te schorsen of te wijzigen.

In de instructie voor het militair gezag zal er op gewezen worden, dat deze bevoegdheid met grote omzichtigheid dient te worden gehanteerd.

De ondergetekenden vermogen voorts niet in te zien op welke wijze een scherper criterium gesteld zou kunnen worden met betrekking tot de beperking van de uitoefening van de exceptionele bevoegdheden van het militair gezag. Zij achten de in het ontwerp neergelegde aanduiding de enige in het kader van de wet mogelijke en ook de meest aangewezen. In eerste instantie beoordeelt het militair gezag of het treffen van een maatregel noodzakelijk is voor de militaire taak. Een andere instantie buiten de regering, die deze noodzakelijkheid kan aangeven, is in ons staatsbestel niet voorhanden. In het militair gezag zelve is een hiërarchieke verhouding, waardoor een rem op willekeurig handelen van lagere militaire gezagsdragers bestaat. Uiteindelijk handelt het militair gezag onder verantwoordelijkheid van de regering. Grotere garantie voor de rechtszekerheid, rekening houdende met de grote belangen van de militaire verdediging, is naar het oordeel van de ondergetekenden onder de dan te verwachten omstandigheden niet te geven. Ongetwijfeld zal de instructie, bedoeld in artikel 10 van het ontwerp, de wijze van uitoefening van het militair gezag beïnvloeden. Aangezien de instructie in het *Staatsblad* zal worden gepubliceerd zal de Kamer gelegenheid hebben van de inhoud kennis te nemen en zich daarover uit te spreken.

In de memorie van toelichting (blz. 10, rechterkolom, 3de alinea) werd er met enige nadruk op gewezen, dat sedert het opnemen van artikel 203 in de Grondwet het gezamenlijk optreden van beiderlei gezagsorganen hiermede in beginsel is aanvaard. De ondergetekenden hebben met deze opmerking willen betogen, dat het huidige systeem van de Grondwet het

verlenen van bevoegdheden aan organen van burgerlijk gezag op grond van de Oorlogswet mogelijk maakt.

In het kader van het onderhavige wetsontwerp zijn de bevoegdheden, als omschreven in de paragrafen 2 van de Hoofdstukken II en III, de feitelijke bevoegdheden welke aan het burgerlijk gezag worden verleend. Zolang de militaire situatie een ingrijpen van het militair gezag niet dwingend noodzakelijk maakt blijven deze bevoegdheden in handen van het burgerlijk gezag.

De ondergetekenden stemmen geheel in met de opmerking, dat het bestuur zo lang mogelijk in handen van de burgerlijke organen moet blijven en dat het slechts in uiterste noodzaak naar het militair gezag dient over te gaan. Als uitvloeisel van deze gedachtengang werden in het ontwerp de paragrafen betreffende het burgerlijk gezag opgenomen, waardoor het ook in oorlogsomstandigheden mogelijk is de bevoegdheden in handen van het burgerlijk gezag te laten.

Evenals met betrekking tot het militair gezag geldt ook voor de organen van het burgerlijk gezag, dat zij in eerste instantie zelf dienen te beoordelen of gebruikmaking van exceptionele bevoegdheden geboden is. De ondergetekenden achten het in artikel 11 aan deze organen gegeven richtsnoer juist en ook hier achten zij de verdergaande objectivering van de inhoud van het artikel niet op zijn plaats. Nu reeds in artikel 203 van de Grondwet en in de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag de term „organen van burgerlijk gezag” wordt gebezigd, achten de ondergetekenden in dit wetsontwerp een verduidelijking van deze term minder op haar plaats. Wanneer hieraan behoefte zou bestaan zou een verdere definiëring in de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag moeten plaatsvinden.

De term organen — bedoeld wordt organen van burgerlijk gezag — is naar het oordeel van de ondergetekenden niet identiek met de term burgerlijke ambtenaren en diensten. Het begrip burgerlijke ambtenaren en diensten omvat alle uitvoerende ambtenaren en diensten, het begrip organen van burgerlijk gezag daarentegen omvat die bestuursorganen en functionarissen die met eigen bevoegdheden zijn bekleed.

Inderdaad zou naar de letter van de bestaande redactie van artikel 15 het militair gezag een maatregel, genomen door de minister van binnenlandse zaken, buiten werking kunnen stellen. Dit zou vooreerst in het algemeen staatsrechtelijk onjuist zijn en voorts ook in het bijzonder in strijd met het aan deze wet ten grondslag liggende beginsel van ondergeschiktheid van het militair gezag aan de regering.

Wanneer een maatregel van de minister van binnenlandse zaken naar het oordeel van het militair gezag strijdig zou zijn met de militaire belangen, is overleg tussen deze minister en de minister van defensie de aangewezen weg om tot een bevredigende oplossing te geraken. In verband hiermede hebben de ondergetekenden de tekst van artikel 15 aangevuld.

Schadeloosstelling (Hoofdstuk IV)

Artikel 69 heeft het oog op alle gevallen, waarin overschrijding van de voorgeschreven termijn de rechthebbende redelijkerwijs niet kan worden aangerekend. Dit kunnen gevallen zijn, waarin overschrijding van de termijn zijn oorzaak vindt in de omstandigheden waarin de rechthebbende zelf verkeert doch evenzeer gevallen, waarin overschrijding van de termijn een gevolg is van de algemene situatie. De ondergetekenden zien in het licht van het bovenstaande dan ook geen aanleiding om schorsing van de vervaltermijnen mogelijk te maken.

De ondergetekenden vermogen de bezwaren, geuit in het voorlopig verslag tegen het begrip schadeloosstelling, niet in te zien. Zij mogen de in het voorlopig verslag aan het woord zijnde leden er op wijzen, dat dit begrip o.a. ook in de Grondwet (zie b.v. artikel 201, tweede lid), de Onteigeningswet, de Wederopbouwwet en de Inkwartieringswet gebezigd wordt. Om reden van uniformiteit achten de ondergetekenden het dan ook gewenst dit begrip te handhaven.

Wanneer met het verzoek om een nadere toelichting met betrekking tot de schadeloosstelling ex artikel 64, lid 3, bedoeld is de vraag waarom dit lid in het onderhavige ontwerp is opge-

nomen merken de ondergetekenden op, dat ook niet-eigenaren somtijds dermate direct kunnen worden getroffen door de vordering, dat hun, hoewel de vordering zich tot eigenaren richt, een eigen recht op schadeloosstelling toekomt.

Dit leidde ertoe, dat in navolging van de Inkwartieringswet deze bepaling werd opgenomen.

De ondergetekenden hebben het opnemen van een regeling inzake het geven van voorschotten op aan belanghebbenden toekomende schadeloosstellingen, zoals geregeld in artikel 17 van de Wet van 1899, onnodig geacht; ook zonder een daartoe strekkende bepaling is de bevoegdheid tot voorschotverlening aanwezig. Overigens verdient over het algemeen, behoudens noodgevallen, een snelle definitieve afdoening van schadegevallen de voorkeur boven voorschotverlening met het daaraan verbonden vertragende effect; op snelle afdoening is het systeem van het onderhavige wetsontwerp gericht.

Afkondiging van een bijzondere rechtstoestand

Het volgen van de aanbeveling van verscheidene leden om in het ontwerp een bepaling op te nemen, die een instellen of opheffen van een bijzondere rechtstoestand door de minister-president buiten de ministerraad om of in strijd met het gevoelen van dit college verhindert, achten de ondergetekenden geenszins noodzakelijk. Wanneer immers is voorgeschreven, dat een voordracht uitgaat van de minister-president, dan wordt daarmee in zaken als de onderhavige tot uitdrukking gebracht, dat het een aangelegenheid van algemeen regeringsbeleid betreft. Ingevolge het Reglement van orde voor de ministerraad beraadslaagt en besluit daaromtrent de ministerraad. De minister-president zal derhalve voorafgaand overleg in de ministerraad dienen te plegen, tenzij zodanige spoed is geboden, dat een besluit van de ministerraad onmogelijk kan worden afgewacht.

Verhouding met bondgenootschappelijke troepen

Naar aanleiding van de vraag van verscheidene leden of het niet wenselijk is in de wet zelf te doen uitkomen, dat de door deze wet aan het militair gezag toegekende bevoegdheden slechts zullen worden uitgeoefend door Nederlandse militaire autoriteiten onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse regering, merken de ondergetekenden op, dat zij hieraan geen behoefte gevoelen. Uiteraard zullen het uitsluitend Nederlandse militaire autoriteiten kunnen zijn, in wier handen de grote bevoegdheden, bij deze wet toegekend aan het militair gezag, worden gelegd.

Strafbepalingen

Geen strafverzwaring wordt bedreigd bij misdrijven tegen de veiligheid van de Staat en bij misdrijven tegen de Koninklijke waardigheid, omdat — zoals ook reeds destijds bij de opstelling van de Wet Oorlogsstrafrecht werd overwogen — de repressie van deze misdrijven voldoende is verzekerd met de daarop gestelde straffen.

Bij de misdrijven tegen hoofden en vertegenwoordigers van bevriende staten achten de ondergetekenden de strafbedreiging ook zwaar genoeg. Een strafverzwaring achten zij dan ook niet noodzakelijk. Eveneens gold deze overweging ten aanzien van de misdrijven tegen de uitoefening van de staatsplichten en staatsrechten.

De ondergetekenden zijn ten slotte bij de opstelling van het onderhavige artikel 74 ervan uitgegaan, dat strafverzwaring slechts gesteld dient te worden bij die misdrijven, welke verband houden met de aanwezigheid van de staat van oorlog of de staat van beleg.

Slechts bij de misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag achten zij dit verband aanwezig. Ook bij de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag werd deze gedachtengang gevolgd.

Artikelen

Artikel 3. Het publiceren van het in artikel 3 bedoelde besluit in het *Staatsblad* zal niet mogelijk zijn. Dit artikel immers regelt de bevoegdheid om de staat van beleg af te kondigen in een gebied, dat geen verbindingen met de regering meer heeft.

Publikatie van een dergelijk besluit in het *Staatsblad* is ondenkbaar, omdat — wanneer de mogelijkheid daartoe nog zou bestaan — de verbinding met het regeringsapparaat nog aanwezig zou zijn en derhalve van de bevoegdheid van dit artikel geen gebruik behoeft te worden gemaakt.

Artikel 5. De ondergetekenden achten de termijn van ten hoogste 30 kalenderdagen gedurende welke maatregelen, getroffen onder een andere bijzondere rechtstoestand, in stand blijven niet te lang. Zij achten het in stand blijven van deze maatregelen ook geen belemmering voor het nemen van snelle beslissingen. Dit in stand blijven impliceert immers niet, dat het militair gezag niet bevoegd zou zijn om, onmiddellijk wanneer zulks noodzakelijk is, een dergelijke maatregel in te trekken of te wijzigen. In dit verband wijzen de ondergetekenden op de tweede volzin van het onderhavige artikel. Wanneer — zoals in artikel 5 wordt geregeld — de staat van oorlog wordt afgekondigd na de beëindiging van de toestand van verhoogde waakzaamheid, de burgerlijke uitzonderingstoestand of de staat van beleg, dient het militair gezag terstond die maatregelen te treffen welke het nodig acht voor de uitoefening van zijn taak. Veelal zullen deze maatregelen onder de vorige bijzondere rechtstoestand reeds getroffen zijn en zij blijven gehandhaafd door het onderhavige voorschrift, zodat de taak van het militair gezag naar het oordeel van de ondergetekenden bij de aanvang van de staat van oorlog aanzienlijk zal worden verlicht.

Gedurende de 30 kalenderdagen zal er tijd zijn om na te gaan welke van de reeds getroffen maatregelen het militair gezag wil handhaven of intrekken.

Artikel 11. Zoals reeds onder het hoofd Verhouding tussen bevoegdheden van burgerlijk en militair gezag naar aanleiding van een overeenkomstige vraag is opgemerkt beoordeelt het burgerlijk gezag — evenals bij de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag — en uiteraard in de eerste plaats de minister van binnenlandse zaken of, en zo ja welke, bijzondere bevoegdheden dienen te worden uitgeoefend.

Artikel 14. De regering heeft overwogen in artikel 14 een duidelijkere formulering aan te brengen, doch is na ampele overweging tot de conclusie gekomen, dat zulks niet mogelijk is.

Artikel 17. Bij de toepassing van de bevoegdheid van artikel 17 is het geenszins de bedoeling de bestaande gezagsverhoudingen te doorbreken. Het toepassen van deze bevoegdheid door het militair gezag zal in de regel een incidenteel of tijdelijk karakter dragen.

Artikel 19. Evenals bij artikel 11 van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag is bij dit artikel geen strafsanctie op niet-naleving opgenomen. Ook hierbij merken de ondergetekenden op — evenals destijds bij artikel 11 van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag werd opgemerkt — dat zij slechts een recht om inlichtingen te vragen in het leven hebben willen roepen en niet een plicht tot mededelen. In verband hiermede kan een strafbedreiging op de niet-naleving van dit artikel achterwege blijven.

Artikel 20. De bevoegdheid om datgene op te ruimen etc. wat aan de uitoefening van de militaire taak in de weg staat is niet gebonden aan voorafgaand overleg met de daarvoor in aanmerking komende organen van burgerlijk gezag. Van deze bevoegdheid moet immers, wanneer een militaire situatie zulks vereist, onverwijld gebruik gemaakt kunnen worden. Voor overleg in een dergelijke situatie is dan geen tijd. Bovendien zou voorafgaand overleg de vereiste geheimhouding van een militaire operatie illusoir maken. In de instructie zal met betrekking tot deze bevoegdheid worden voorgeschreven, dat uitsluitend in dringende omstandigheden van deze bevoegdheid gebruik zal worden gemaakt. Uiteraard zal in gevallen, waarin dit mogelijk is, overleg worden gepleegd.

Artikel 22. In de praktijk van de afgelopen oorlog is de behoefte gebleken te beschikken over een bevoegdheid om onroerende goederen in eigendom te kunnen vorderen, in het bijzonder voor de bouw van de verdedigingswerken, welke min of meer een permanent karakter dragen.

De voorzieningen, welke aan dergelijke goederen kunnen worden aangebracht, kunnen het goed dusdanig van structuur en van bestemming veranderen, dat het onjuist zou zijn deze goederen in gebruik te vorderen.

Artikel 26. De vraag of onder verreberichtgeving ook de inrichtingen voor radio en televisie worden begrepen wordt bevestigend beantwoord. Verreberichtgeving of telecommunicatie is het alomvattend begrip.

Artikel 28. Dit artikel is geschreven voor het geval, dat de situatie ingrijpen in deze regelingen noodzakelijk maakt. Ook voor de uitoefening van deze bevoegdheid geldt, dat het militair gezag daartoe slechts mag overgaan, voorzover dit met het oog op de vervulling van de militaire taak noodzakelijk is.

Artikel 34. Het is de ondergetekenden niet mogelijk reeds nu mede te delen wie het „ander orgaan van burgerlijk gezag” zal zijn.

Zij zouden zich kunnen voorstellen, dat, in geval artikel 34 ten aanzien van de uitoefening van de bevoegdheden van een burgemeester is toegepast, een beroep zal worden gedaan op de burgemeester van een naburige gemeente.

Als „ander orgaan van burgerlijk gezag” zou, naar zij menen, voorts kunnen optreden een Commissaris der Koningin of een bijzondere Regeringscommissaris. Het zal van de omstandigheden afhangen aan welke autoriteit de uitoefening van de bevoegdheden zal worden opgedragen.

Vindt de toepassing van artikel 34 plaats ten aanzien van de uitoefening van de bevoegdheden van de Commissaris der Koningin, dan geldt mutatis mutandis hetzelfde.

Artikelen 35 en 37. De hier toegekende bevoegdheden vallen onder die, betrekking hebbende op de handhaving van de openbare orde, zoals bedoeld in artikel 34. Het zal derhalve van de toepassing van artikel 34 afhangen in hoeverre de Commissaris der Koningin of de burgemeester de in deze artikelen toegekende bevoegdheden nog behouden.

*De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,*

J. DE QUAY.

De Vice-Minister-President,

H. A. KORTHALS.

De Minister van Defensie,

S. H. VISSER.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

E. H. TOXOPEUS.

De Minister van Justitie,

A. C. W. BEERMAN.

De Minister van Financiën,

J. ZIJLSTRA.